T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 05.11.2026
Sayı : 2033

10/5004

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören engelli öğrencilerin, görev yapan engelli akademik ve idari personelin eğitim, çalışma ve sosyal yaşama katılımında karşılaştığı sorunların; fiziksel, dijital, akademik ve sosyal erişilebilirlik koşullarının; üniversitelerin bulundukları şehirlerin ekonomik, sanayi, tarım, turizm, sanat, kültür ve teknoloji alanlarındaki potansiyellerini engelli bireylerin eğitimine ve istihdamına dönüştürme kapasitelerinin; üniversite-sanayi iş birliklerinde engelli bireylere tanınan olanakların; staj, burs, araştırma, girişimcilik, mezuniyet sonrası istihdam ve bağımsız yaşam desteklerinin araştırılması, mevcut uygulamaların değerlendirilmesi, iyi uygulamaların yaygınlaştırılması ve kalıcı çözüm politikalarının geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederim. 21.10.2026

Ömer Fethi Gürer
Niğde

Gökcan Kış
Mersin Mv.

Op. Dr. Ali KARAOBA
Uşak Milletvekili

Hasan Öztürkcan
Gaziantep Mv

İlhami Özcan Aygun
Tekirdağ Mv

Ali Öztunç
Kırıkkale Mv

Türker Ateş
Bolu Mv

Deniz Demir
Ankara Mv.

E. Hamamcı
Engin Altay
İstanbul Mv.

İmanakpınalp
İnan Akgün Alp
Kars Mv.

Rıfkat T. Hakbilgioğlu
İzmir Mv.

Vecdi Gündoğdu
Kırklareli Mv

..... Sayılı Meclis Araştırma Önergesinin İmza Çizelgesi

Adı Soyadı	Seçim Bölgesi	İmza
GÜRSEL ERDİŞ	Elazığ MV.	
Mahir POLAT	İZMİR	
Can ANAP	Tekirdağ	
Barış BEKTAŞ	KONYA	
Semra Dinçer	Ankara MV	
Orhan SARIBAL	Bursa MV.	
Hüseyin YILDIZ	Aydın MV	
Nermin Yıldırım Kara	Hatay	
Cevdet AKAY	Karabük MV.	

GEREKÇE

Üniversiteler yalnızca diploma veren eğitim kurumları değil; bilimsel araştırmanın, teknolojik gelişmenin, toplumsal dönüşümün, bölgesel kalkınmanın ve nitelikli insan gücü yetiştirmenin merkezleridir. Bu nedenle engelli bireylerin yükseköğretime erişimi yalnızca üniversite binalarındaki fiziksel engellerin kaldırılmasıyla sınırlı değerlendirilemez. Engelli bir öğrencinin üniversiteye girebilmesi kadar eğitimini nitelikli biçimde sürdürebilmesi, bilimsel araştırmalara katılabilmesi, staj yapabilmesi, sosyal yaşamda yer alabilmesi ve mezuniyetinin ardından kendi alanında istihdam edilebilmesi de güvence altına alınmalıdır. Türkiye genelindeki üniversitelerin engelli öğrencilere, engelli akademisyenlere ve engelli idari personele sunduğu hizmetler konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi aracılığıyla bilgi talep edilmiş olup üniversitelerden yanıtlar gelmeye devam etmektedir. Bununla birlikte engelli öğrencilerden, ailelerden, akademisyenlerden ve ilgili sivil toplum kuruluşlarından iletilen şikâyet ve talepler, yükseköğretimde erişilebilirlik meselesinin çok daha geniş bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Üniversitelerin önemli bir bölümünde erişilebilirlik çalışmaları ağırlıklı olarak rampa, asansör, erişilebilir tuvalet ve bina düzenlemeleri üzerinden değerlendirilmektedir. Oysa gerçek anlamda engelsiz üniversite; öğrencinin akademik, ekonomik, sosyal ve mesleki yaşamının bütün aşamalarında eşit fırsatlara sahip olduğu üniversitedir. Bir engelli öğrencinin sınıfına ulaşabilmesi önemli olmakla birlikte, mezun olduğunda mesleğini yapabileceği bir iş ortamına erişememesi veya üniversite-kamu-sanayi iş birliklerinden yararlanamaması, yükseköğretimin toplumsal işlevinin eksik kaldığını göstermektedir.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yürütülen Engelsiz Üniversite Ödülleri uygulamasında mekânda, eğitimde ve sosyokültürel faaliyetlerde erişilebilirlik gibi farklı alanlar değerlendirilmektedir. Ayrıca yükseköğretim kurumlarında engelli öğrenci birimlerinin oluşturulmasına yönelik mevzuat bulunmaktadır. Ancak bu uygulamaların bütün üniversitelerde aynı düzeyde sonuç verip vermediği, öğrenci ve personelin gerçek ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı, üniversitelerin sundukları hizmetleri ne ölçüde bağımsız biçimde değerlendirdiği araştırılmalıdır.

Türkiye'nin her şehrinin farklı ekonomik, kültürel, coğrafi ve üretim potansiyelleri bulunmaktadır. Bazı şehirler sanayi ve teknoloji üretiminde, bazıları tarım ve hayvancılıkta, bazıları tekstil ve geri dönüşümde, bazıları turizm, sağlık, kültür, yazılım, lojistik veya enerji alanlarında öne çıkmaktadır. Üniversiteler de bulundukları şehirlerin bu özellikleri doğrultusunda araştırmalar, projeler, mesleki eğitimler ve sektör iş birlikleri yürütmektedir. Ancak söz konusu iş birliklerinde engelli öğrencilerin, mezunların ve engelli araştırmacıların ne ölçüde yer aldığı yeterince bilinmemektedir. Üniversite-sanayi iş birliği kapsamında açılan staj kontenjanlarında, uygulamalı eğitimlerde, araştırma projelerinde, teknoparklarda, teknoloji transfer ofislerinde ve girişimcilik desteklerinde engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun olanakların sağlanması gerekmektedir.

Örneğin Uşak gibi tekstil, geri dönüşüm, deri, seramik ve tarımsal üretim alanlarında güçlü bir ekonomik altyapıya sahip şehirlerde üniversite ile sanayi kuruluşları arasında kurulan iş birliklerinin engelli bireyler için özel mesleki eğitim, erişilebilir staj, araştırma ve istihdam programlarına dönüşmesi mümkündür. Benzer biçimde otomotiv sanayisinin geliştiği şehirlerde

erişilebilir üretim ve mühendislik uygulamaları, turizm bölgelerinde engelli bireylerin istihdamı ve erişilebilir turizm, tarımsal üretimin yoğun olduğu bölgelerde uygun teknoloji ve kooperatifçilik, teknoloji merkezlerinde yazılım ve dijital girişimcilik alanlarında engelli bireylere yönelik somut fırsatlar geliştirilebilir.

Bu örnekler, üniversitelerin yalnızca kendi kampüslerindeki engelleri kaldırmakla yetinmemesi, bulundukları şehirlerde engelli bireylerin ekonomik ve toplumsal yaşama katılımını artıran öncü kurumlar haline gelmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Üniversitelerin bölgesel kalkınma programlarında engelli bireylere yönelik hedefler belirlenmesi, yerel sanayi ve ticaret odalarıyla ortak projeler geliştirilmesi, belediyeler, kalkınma ajansları, organize sanayi bölgeleri ve meslek kuruluşlarıyla iş birliği yapılması önem taşımaktadır.

Engelli öğrencilerin mesleki staj süreçlerinde karşılaştığı güçlükler de ayrıca değerlendirilmelidir. Staj yapılan iş yerlerinin erişilebilir olmaması, uygun ulaşım ve çalışma ortamlarının sağlanmaması, işverenlerin engelli öğrencileri kabul etmekte isteksiz davranması veya gerekli makul düzenlemeleri yapmaması, öğrencilerin mesleklerini uygulayarak öğrenmelerini engelleyebilmektedir. Üniversitelerin zorunlu staj ve iş yeri eğitimi programlarında engelli öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun iş yerleriyle anlaşmalar yapılmalı, erişilebilir staj olanakları artırılmalı ve stajdan istihdama geçişi destekleyen modeller geliştirilmelidir.

Üniversiteler bünyesinde faaliyet gösteren teknoparklar, teknoloji transfer ofisleri, araştırma merkezleri, kuluçka merkezleri ve girişimcilik programlarının engelli bireylere ne ölçüde açık olduğu da araştırılması gereken önemli bir konudur. Engelli öğrencilerin ve mezunların yalnızca istihdam edilen kişiler olarak değil; araştırmacı, girişimci, proje yürütücüsü, yenilikçi ve işveren olarak da desteklenmesi gerekmektedir. Engelli bireylerin erişilebilir teknoloji, yardımcı cihazlar, yapay zekâ uygulamaları, sağlık teknolojileri, dijital eğitim ve bağımsız yaşam çözümleri geliştiren araştırmalarda doğrudan yer alması teşvik edilmelidir.

Öte yandan engelli öğrencilerin yükseköğretim deneyimlerini belirleyen temel unsurlar arasında ders materyallerinin erişilebilirliği, sınav uyarlamaları, laboratuvar ve atölyelerin uygunluğu, kütüphane hizmetleri, kampüs içi ulaşım, barınma, yemek, sağlık, psikolojik danışmanlık, burslar ve sosyal faaliyetlere katılım bulunmaktadır. Bu hizmetlerin üniversiteler arasında ciddi farklılıklar göstermesi, engelli bireylerin eğitim hakkının öğrenim gördükleri kuruma veya şehre göre değişmesine neden olabilmektedir.

Görme engelli öğrencilerin erişilebilir kaynaklara ve bilimsel yayınlara ulaşabilmesi, işitme engelli öğrencilerin Türk İşaret Dili ve yazılı iletişim desteği alabilmesi, bedensel engelli öğrencilerin laboratuvarlarda ve uygulamalı derslerde bağımsız çalışabilmesi, otizmli ve diğer özel gereksinimli öğrencilerin uygun akademik düzenlemelerden yararlanabilmesi, üniversitelerin asli sorumlulukları arasında değerlendirilmelidir.

Dijitalleşen yükseköğretim ortamında üniversitelerin öğrenci bilgi sistemleri, uzaktan eğitim platformları, kütüphane veri tabanları, çevrim içi ders içerikleri, sınav sistemleri, başvuru süreçleri ve akademik yazılımlarının erişilebilirliği de büyük önem taşımaktadır. Fiziksel olarak erişilebilir bir kampüste dijital sistemlerin kullanılamaması, engelli öğrencilerin eğitim hakkını fiilen sınırlandırabilmektedir.

Yükseköğretimde engelli öğrencilerin ekonomik koşulları da göz ardı edilmemelidir. Engellilik nedeniyle ortaya çıkan ek ulaşım, barınma, yardımcı teknoloji, bakım, sağlık ve eğitim giderleri, öğrencilerin öğrenimlerini sürdürmelerini güçleştirebilmektedir. Üniversitelerin burs, yemekhane, yurt, ulaşım ve sosyal destek mekanizmalarının bu farklılaşan ihtiyaçları ne ölçüde karşıladığı araştırılmalıdır.

Engelli öğrencilerin kampüs yaşamına katılımında öğrenci toplulukları, spor faaliyetleri, kültür ve sanat etkinlikleri, Erasmus ve diğer uluslararası değişim programları, bilimsel kongreler, gönüllülük çalışmaları ve öğrenci temsil mekanizmaları da önemlidir. Engelli bireylerin yalnızca kendileri için düzenlenen etkinliklere değil, üniversite yaşamının bütün alanlarına eşit biçimde katılabilmesi hedeflenmelidir. Bu bağlamda TÜBİTAK, AB ve uluslararası projelerin artması da sağlanmalıdır.

Engelli akademisyenlerin ve idari personelin karşılaştığı sorunlar da kapsamlı biçimde incelenmelidir. Atama ve yükselme süreçleri, derslik ve çalışma odalarının erişilebilirliği, laboratuvar imkânları, bilimsel araştırma destekleri, görev dağılımları, yurtiçi ve yurtdışı görevlendirmeler, akademik değerlendirme kriterleri ve makul düzenleme talepleri bakımından eşitlik sağlanmalıdır. Engelli akademisyenlerin bilimsel üretimlerini sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları desteklerin sağlanması, yalnızca bireysel bir hak değil, üniversitelerin bilimsel kapasitesini artıracak bir gerekliliktir.

Üniversitelerdeki engelli öğrenci birimlerinin kurumsal kapasitesi ve etkinliği de değerlendirilmelidir. Bu birimlerin yeterli personel ve bütçeye sahip olup olmadığı, karar alma süreçlerine engelli öğrencilerin ve çalışanların katılıp katılmadığı, başvuruların ne kadar sürede sonuçlandırıldığı ve taleplerin hangi ölçüde karşılandığı incelenmelidir. Engelli öğrencilerin yalnızca şikâyetlerini ilettiği değil, üniversite yönetiminde söz sahibi olduğu katılımcı mekanizmalar geliştirilmelidir. Üniversitelerin engellilik alanındaki akademik araştırmaları da önem taşımaktadır. Engellilik çalışmalarının yalnızca tıp ve rehabilitasyon alanlarıyla sınırlı kalmaması; mühendislik, hukuk, mimarlık, eğitim, sosyal bilimler, ekonomi, iletişim, tasarım, kamu yönetimi ve kent planlama gibi disiplinlerin ortak araştırma alanı haline getirilmesi gerekmektedir. Engelli bireylerin araştırmaların yalnızca konusu değil, doğrudan katılımcısı, araştırmacısı ve karar vericisi olması sağlanmalıdır.

Üniversitelerin bulundukları şehirlerde belediyeler, kamu kurumları, özel sektör, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarıyla yürüttüğü projelerde engelli bireylerin ihtiyaçlarına ne ölçüde yer verildiği de araştırılmalıdır. Erişilebilir kent tasarımı, toplu taşıma, dijital kamu hizmetleri, istihdam, kültürel miras, afet yönetimi ve sosyal girişimcilik gibi alanlarda üniversitelerin bilgi birikimi doğrudan toplumsal faydaya dönüştürülmelidir.

Bu çerçevede her üniversitenin bulunduğu şehrin öne çıkan sektörlerini dikkate alarak engelli öğrenciler ve mezunlar için erişilebilir staj, uygulamalı eğitim, sertifika, araştırma, girişimcilik ve istihdam programları geliştirmesi; bölgesel kalkınma projelerinde engelli bireylerin katılımına yönelik ölçülebilir hedefler belirlemesi; üniversite-sanayi iş birliklerinde erişilebilirlik ve kapsayıcılık koşullarının açıkça tanımlanması önemlidir. Böylece engelli bireyler için ayrı ve sınırlı çalışma alanları oluşturmak yerine, mevcut ekonomik fırsatlara eşit erişim sağlanabilecektir. Engelli mezunların istihdam durumu, mezuniyet sonrasında iş bulma süreleri, kendi alanlarında

çalışma oranları, iş yerinde karşılaştıkları ayrımcılık ve erişilebilirlik sorunları ile üniversitelerin kariyer merkezlerinden aldıkları destekler de araştırılmalıdır. Üniversitelerin mezun takip sistemlerinde engelli mezunların karşılaştıkları sorunlara ilişkin, gönüllülük ve kişisel verilerin korunması esasına dayanan verilerin bulunması, uygulanacak politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Kurulacak Meclis Araştırma Komisyonunun, Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin mevcut erişilebilirlik düzeylerini, engelli öğrenci ve çalışan sayılarını, engelli öğrenci birimlerinin faaliyetlerini, akademik uyarlamaları, fiziksel ve dijital altyapılarını, burs ve sosyal destek mekanizmalarını, staj ve kariyer hizmetlerini, uluslararası hareketlilik olanaklarını ve mezuniyet sonrası istihdam sonuçlarını üniversiteler arasında karşılaştırmalı olarak incelemesi gerekmektedir.

Bunun yanında üniversite-sanayi iş birliklerinin ve bölgesel kalkınma projelerinin engelli bireylere sunduğu olanaklar, illerin ekonomik uzmanlaşma alanlarıyla birlikte değerlendirilmelidir. Sanayi, tarım, turizm, sağlık, teknoloji, tekstil, geri dönüşüm, enerji ve diğer sektörlerde gerçekleştirilen üniversite iş birliklerinde engelli öğrenciler için ayrılan staj ve proje imkânları, erişilebilir çalışma koşulları, girişimcilik destekleri ve istihdam sonuçları araştırılmalıdır. Üniversitelerin bu alanlarda örnek uygulamalar geliştirmesi ve başarılı modellerin diğer şehirlere yaygınlaştırılması için gerekli politikalar ortaya konulmalıdır.

Komisyon çalışmaları kapsamında Yükseköğretim Kurulu, Üniversitelerarası Kurul, devlet ve vakıf üniversiteleri, engelli öğrenci birimleri, engelli öğrenciler, akademik ve idari personel, mezunlar, engelli örgütleri, iş dünyası temsilcileri, organize sanayi bölgeleri, kalkınma ajansları, belediyeler ve ilgili kamu kurumları dinlenmelidir. Üniversitelerden gelen yazılı yanıtlar karşılaştırılmalı, bildirilen uygulamaların sahadaki karşılıkları incelenmeli ve karşılanmayan taleplerin nedenleri belirlenmelidir.

Üniversitelerin erişilebilirlik performansının yalnızca bina düzenlemeleri ve verilen ödüller üzerinden değil; eğitimde devamlılık, akademik başarı, staj olanakları, araştırma ve girişimcilik katılımı, sosyal yaşam, mezuniyet, istihdam ve bağımsız yaşam sonuçları üzerinden de değerlendirilmesi gerekmektedir. Üniversiteler için ortak, ölçülebilir, kamuoyuna açık ve düzenli izlenen bir erişilebilirlik ve kapsayıcılık değerlendirme sisteminin oluşturulması önem taşımaktadır. Engelli bireylerin yükseköğretime katılımı bir ayrıcalık değil, anayasal eğitim hakkının ve sosyal devlet ilkesinin gereğidir. Üniversitelerin görevi engelli bireyleri yalnızca kampüse kabul etmek değil; onların bilimsel, mesleki, ekonomik, kültürel ve toplumsal yaşamın her alanında eşit biçimde yer almalarını sağlayacak koşulları oluşturmaktır.

Bu nedenlerle Türkiye'deki bütün devlet ve vakıf üniversitelerinde engelli öğrencilerin, akademisyenlerin ve idari personelin karşılaştıkları sorunların, erişilebilirlik hizmetlerinin, üniversite-sanayi iş birliklerine katılımın, bölgesel ekonomik fırsatlardan yararlanma olanaklarının, staj ve girişimcilik desteklerinin, akademik ve sosyal katılımın, mezuniyet sonrası istihdamın ve bağımsız yaşam koşullarının bütün yönleriyle araştırılması; üniversitelerin bulundukları şehirlerin potansiyelini engelli bireylerin eğitimine, üretimine ve istihdamına dönüştürecek kalıcı politikaların geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederim. 21.10.2026.